

Sygn. akt I PK 210/19

POSTANOWIENIE

Dnia 26 listopada 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Romualda Spyt

w sprawie z powództwa J. K.
przeciwko Spółce Restrukturyzacji K. Spółce Akcyjnej w B.
o rekompensatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 26 listopada 2020 r.,
skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych w K.
z dnia 25 czerwca 2019 r., sygn. akt IX Pa (...),

- I. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- II. oddala wniosek pełnomocnika Spółki Restrukturyzacji K. Spółki Akcyjnej w B. o zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

J. K. wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 25 czerwca 2019 r., oddalającego jego apelację od wyroku Sądu Rejonowego w B. z dnia 25 lipca 2018 r., oddalającego jego powództwo skierowane przeciwko Spółce Restrukturyzacji K. Spółce Akcyjnej w B. o rekompensatę.

W skardze kasacyjnej zarzucono naruszenie: (-) art. 11 ustawy z dnia 2 lutego 1996 r. o zmianie ustawy — Kodeks pracy oraz zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 24, poz. 110 ze zm.), przez niezastosowanie; (-) art. 32 ust. 1 Konstytucji RP, przez niezastosowanie; (-) art. 91 ust. 2 Konstytucji RP w związku z art. 14

Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. „w związku z art. 1 Protokołu nr 1 i nr 4 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Paryżu dnia 20 marca 1952 r. oraz sporządzonej w Strasburgu dnia 16 września 1963 r.”, przez niezastosowanie.

Powód wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania uzasadnił występującym w sprawie istotnym zagadnieniem prawnym, a mianowicie: „czy emerytom i rencistom górniczym, którzy zostali pozbawieni prawa do bezpłatnego węgla w okresie ochronnym, w trakcie zatrudnienia, w drodze wypowiedzeń warunków pracy i płacy przysługuje prawo do bezpłatnego węgla na podstawie Ustawy z dnia 12 października 2017 roku o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla, zwłaszcza mając na względzie konstytucyjną zasadę równości (art. 32 Konstytucji RP) a także przepisy prawa międzynarodowego — m. in. art. 14 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 roku w zw. z art. 1 Protokołu nr 1 i nr 4 do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Paryżu dnia 20 marca 1952 roku oraz sporządzony w Strasburgu dnia 16 września 1963 roku.”

Uzasadniając wniosek, skarżący stwierdził, że dnia 24 października 2017 r. weszła w życie ustawa o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla. Na podstawie tej ustawy, emerytom lub rencistom górniczym, którzy w trakcie pobierania emerytury i renty byli uprawnieni do bezpłatnego węgla na podstawie regulacji, które utraciły moc przed wejściem w życie przedmiotowej ustawy, przyznano jednorazową rekompensatę z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla w wysokości 10.000 złotych. Beneficjentami ustawy zostały osoby, które będąc już na emeryturze lub rencie utraciły prawo do bezpłatnego węgla. Wskazana ustawa podzieliła więc emerytów (i rencistów) górniczych na trzy kategorie: 1) emerytów, którym deputat węglowy (w zamian za prawo do bezpłatnego węgla) wypłaca Zakład Ubezpieczeń Społecznych; 2) emerytów, którzy skorzystali z prawa do rekompensaty; 3) emerytów, którym jeszcze w okresie zatrudnienia — tuż przed przejściem na emeryturę, zostały wypowiedziane warunki pracy i płacy w zakresie prawa do bezpłatnego węgla. W związku z tym

dyskryminującym podziałem, powód nie otrzymał jednorazowej rekompensaty. Takie działanie ustawodawcy należy ocenić jako naruszenie zasad równego traktowania, zwłaszcza mając na względzie uzasadnienie do projektu ustawy. Zgodnie z treścią uzasadnienia, przepisy zostały wprowadzone po to, aby wyrównać sytuację emerytów i rencistów górniczych. W efekcie doszło do jeszcze większego zróżnicowania i podzielenia emerytów i rencistów nie na dwie grupy (jak wcześniej), lecz na a trzy grupy.

W ocenie powoda, „Karta Górnika, wobec zmiany przepisów Kodeksu pracy (art. 11 Ustawy z dnia 2 lutego 1996 roku o zmianie ustawy — Kodeks pracy oraz o zmianie niektórych ustaw) przepisy określające zasady wynagradzania za pracę oraz przyznawania innych świadczeń związanych z pracą, wydane na podstawie art. 79 Kodeksu pracy, zachowują moc do czasu objęcia pracowników, których te przepisy dotyczą i w zakresie przedmiotu w nich normowanego - postanowieniami układu zbiorowego pracy lub innymi przepisami prawa pracy. W związku z tym, że przepisy te przestały obowiązywać — wypowiedziane zostały układy zbiorowe — powinny mieć zastosowanie przepisy określone w art. 11 Ustawy. Przepisy te z kolei znajdują zastosowanie do wszystkich emerytów górniczych, a tylko części — wobec wypowiedzenia układu zbiorowego, ustawodawca zdecydował się zrekompensować”.

Strona pozwana, w odpowiedzi na skargę kasacyjną, wniosła o wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia jej do rozpoznania i zasądzenie od powoda na swoją rzecz kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Na wstępie należy podkreślić, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym zwykłej, trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej, jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c., tj. wówczas, gdy w sprawie

występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, czy też zachodzi nieważność postępowania lub gdy skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Skarżący powołuje się na występowanie w niniejszej sprawie istotnego zagadnienia prawnego odwołującego się do zasady równości wobec prawa. Trzeba zatem przypomnieć, że przepis mający być przedmiotem wykładni Sądu Najwyższego musi należeć do katalogu przepisów, których naruszenie przez sąd drugiej instancji zarzucono w ramach podstawy skargi (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 4 września 2002 r., I PKN 682/01, OSNP 2004 nr 12, poz. 211; z dnia 28 lutego 2012 r., I PK 122/11, LEX nr 1215113), gdyż nie może stanowić okoliczności uzasadniającej wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej konieczność rozstrzygnięcia problemu prawnego dotyczącego określonego przepisu, którego naruszenie nie jest podstawą tej skargi. Zgodnie bowiem z art. 398¹³ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw. Niemożliwe jest więc przyjęcie skargi do rozpoznania ze względu na okoliczności, które wykraczają poza podstawy tego środka zaskarżenia, a więc nie mogą być uwzględnione przy jego rozpoznaniu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 marca 2014 r., II PK 287/13, LEX nr 2008658; z dnia 23 września 2008 r., I PK 80/08, LEX nr 784907; z dnia 26 września 2005 r., II PK 98/05, OSNP 2006 nr 15-16, poz. 243).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Trybunału Konstytucyjnego, zasada równości (art. 32 Konstytucji RP) nie jest bezpośrednim źródłem konstytucyjnych praw podmiotowych. Może ona natomiast stanowić wzorzec kontroli, ale konieczne jest wskazanie innego prawa lub wolności konstytucyjnych, w związku z którymi zasada ta została naruszona. Przepis ten nie określa w sposób samodzielny treści obowiązku ciążącego na organach władzy publicznej i nie może stanowić samodzielnej podstawy do żądania konkretnego działania lub zaniechania ze strony tych organów na rzecz jednostki. Obowiązek równego traktowania zostaje skonkretyzowany dopiero w kontekście konkretnej regulacji „podkonstytucyjnej”, przyznającej podmiotom prawa określone uprawnienia lub nakładającej określone obowiązki. Jednostka może sprecyzować żądania konkretnych działań lub

zaniechań mających na celu zapewnienie równego traktowania na tle regulacji prawnej przyznającej podmiotom prawa określone uprawnienia lub nakładającej określone obowiązki. Zasada równości w rozumieniu konstytucyjnym nie ma charakteru abstrakcyjnego i absolutnego; zgodnie z powszechnie przyjętym założeniem nie oznacza identyczności (tożsamości) praw wszystkich podmiotów. Równość (prawo do równego traktowania) funkcjonuje zawsze w pewnym kontekście sytuacyjnym, odniesiona musi być do zakazów lub nakazów albo nadania uprawnień określonym podmiotom (grupom podmiotów) w porównaniu ze statusem innych podmiotów (grup). W postanowieniu pełnego składu Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 października 2001 r., SK 10/01 (OTK-A 2001 nr 7, poz. 225) Trybunał, uznając prawo do równego traktowania za konstytucyjne prawo jednostki, podkreślił, że ma ono charakter niejako prawa „drugiego stopnia” („meta prawa”), tzn. przysługuje ono w związku z konkretnymi normami prawnymi lub innymi działaniami organów władzy publicznej, a nie w oderwaniu od nich - niejako „samoistnie” (por. np. wyroki Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 stycznia 2004 r., SK 10/03, OTK-A 2004 nr 1, poz. 2; z dnia 17 grudnia 2013 r., OTK-A 2013 nr 9, poz. 138; z dnia 24 lutego 1999 r., SK 4/98, OTK-A 1999, poz. 24 nr 2; z dnia 17 stycznia 2001 r., K 5/00, OTK-A 2001 nr 1, poz. 2; z dnia 24 października 2001 r., SK 10/01, OTK-A 2001 nr 7, poz. 225; z dnia 28 maja 2002 r., P 10/01, OTK-A 2002 nr 3, poz. 35; z dnia 23 listopada 2004 r., P 15/03, OTK-A 2004 nr 10, poz. 108 oraz z dnia 11 września 2007 r., P 11/07, OTK-A 2007 nr 8, poz. 97 oraz postanowienie Trybunału Konstytucyjnego z 26 czerwca 2002 r., SK 1/02, OTK-A 2002 nr 4, poz. 53). Te same uwagi dotyczą art. 14 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, przez pryzmat którego bada się zgodność prawa krajowego z Konwencją.

Przepisem stanowiącym podstawę prawną rozstrzygnięcia Sądu drugiej instancji, który zarazem nie przyznaje skarżącemu prawa do rekompensaty, jest art. 2 pkt 1 lit. a) ustawy z dnia 12 października 2017 r. o świadczeniu rekompensacyjnym z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla (Dz.U. z 2017 r., poz. 1971). To zgodnie z nim, osobą uprawnioną do rekompensaty jest taki emeryt i rencista, który posiadał w trakcie pobierania świadczenia z tytułu emerytury lub renty prawo do bezpłatnego węgla na podstawie postanowień układu zbiorowego

pracy, porozumienia lub innej regulacji obowiązującej w przedsiębiorstwie górniczym, które utraciły moc obowiązującą przed dniem wejścia w życie ustawy, na skutek zawartych porozumień lub dokonanych wypowiedzeń. Przepis ten zatem wyklucza z grona osób uprawnionych do rekompensaty emerytów (i rencistów), którzy w trakcie pobierania świadczenia z tytułu emerytury lub renty nie mieli prawa do bezpłatnego węgla (tak jak powód, któremu prawo to zostało wypowiedziane jeszcze w trakcie trwania stosunku pracy). To ten przepis stanowiłby przedmiot badania pod kątem standardu konstytucyjnego określonego w art. 32 Konstytucji RP. Ponieważ jednak nie został powołany w podstawach kasacyjnych, to kontrola ta jest niemożliwa, a w związku z tym w sprawie nie występuje istotne zagadnienie prawne przedstawione przez skarżącego.

Skarżący porusza jeszcze jeden temat we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania osadzony na art. 11 ustawy z dnia 2 lutego 1996 r. o zmianie ustawy — Kodeks pracy oraz zmianie niektórych ustaw, nie formułuje jednak na jego tle żadnego zagadnienia prawnego. Wedle art. 11 ust. 1 ustawy tej ustawy, obowiązujące do dnia wejścia jej w życie przepisy określające zasady wynagradzania za pracę oraz przyznawania innych świadczeń związanych z pracą, wydane na podstawie art. 79 Kodeksu pracy, zachowują moc do czasu objęcia pracowników, których te przepisy dotyczą i w zakresie przedmiotu w nich normowanego - postanowieniami układu zbiorowego pracy lub innymi przepisami prawa pracy. „Zachowanie mocy” tych aktów na podstawie przywołanego przepisu jest ograniczone czasowo - obowiązują one do czasu wejścia w życie nowego układu zbiorowego pracy, którego postanowienia mogą być dalej zmieniane w drodze protokołów dodatkowych (art. 241⁹ k.p.) (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 maja 2014 r., I BP 1/14, LEX nr 2585432). Z przepisu tego w sposób oczywisty nie wynika możliwość „odżycia” mocy prawnej przepisów określających zasady wynagradzania za pracę oraz przyznawania innych świadczeń związanych z pracą (przepisów „przedukładowych”) po zmianie postanowień układu zbiorowego pracy pozbawiającej pracowników określonych świadczeń związanych z pracą, a taką możliwość, jak się wydaje, sugeruje skarżący. Należy wskazać, że, zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, podstawy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania nie mogą

stanowić wątpliwości skarżącego, które można wyjaśnić za pomocą obowiązujących reguł wykładni bądź w drodze prostego zastosowania przepisów (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 28 grudnia 2004 r., I UK 187/04, LEX nr 2721740; z dnia 16 marca 2009 r., III UK 90/08, LEX nr 707909; z dnia 25 stycznia 2012 r., II UK 232/11, LEX nr 1215437; z dnia 14 marca 2012 r., I PK 185/11, LEX nr 1214540).

Z tych powodów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzeczono jak w sentencji. Sąd Najwyższy oddalił wniosek pełnomocnika strony pozwanej o zasądzenie zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego, mając na uwadze to, że odpowiedź na skargę kasacyjną nie zawiera jakichkolwiek merytorycznych argumentów za odmową przyjęcia jej do rozpoznania, poza lakonicznym stwierdzeniem że, „w niniejszej sprawie nie zachodzi żadna z wyżej wymienionych przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania”. Z tego względu należy uznać, że to pismo procesowe stanowi jedynie pozór odpowiedzi na skargę kasacyjną w omówionym zakresie.